

A korrupció dinamikus hatásai az állambáztartás végső fogyasztási kiadásaira, bizonyítékok az OECD-országokból

Emin Efecan Aktas

Hatayi Mustafa Kemal Egyetem

efecanaktas@yahoo.com

ÖSSZEFOGLALÓ

A korrupció makrogazdasági mutatókkal való összefüggései és az évek során elterjedt negatív hatása számos empirikus tanulmány tárgyát képezte már. Az ezen makrogazdasági mutatók közé tartozó állami kiadások költségvetési politikai eszközök, méretüket és összegüket pedig a korrupcióból előnyt húzó döntéshozók módosíthatják. E tekintetben a korrupciónak a kormány végső fogyasztási kiadásaira tett hatását jelen tanulmányban a momentumok általánosított módszer rendszere (System Generalized Methods of Moment) szerinti paneladat-elemzéssel vizsgáltuk. A robusztussági ellenőrzés szerint használt négy különböző korrupciós index, valamint 37 OECD-ország 2002–2018 időszakra vonatkozó előrejelzései alapján szignifikáns és pozitív összefüggés áll fenn három modell korrupciós indexei és az állami kiadások között, míg a másik korrupciós index pozitívan, de nem szignifikánsan korrelál.

KULCSSZAVAK: korrupció, kiadás, momentumok általánosított módszer rendszere

JEL-KÓDOK: D73, H50, C23

DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2021_4_6

A korrupció témája számos tudományág képviselőit érdekli, akik nemcsak okait és következményeit tárgyalják, hanem jelentőséget is tulajdonítanak neki, hiszen a korrupció társadalmi ügy. Ebből a szempontból a korrupció fogalmát számos tudományág vitatja, a közgazdástól a politikáig, a szociológiától az antropológiáig, a jogtól a közgazdaságtanig. A tudományágak a korrupciót az érdeklődési körük keretein belül határozzák meg. Ezen érdeklődés alapján általában egy közös definíció állja meg a helyét, miszerint az emberek a pozíciójukból eredő hatalmat arra használják fel, hogy saját magukat juttassák előnyhöz. A szakirodalomban a korrupciónak számos meghatározása létezik, közgazdaságtani szempontból pedig a Világbank definíciója az általánosan elfogadott. Eszerint a korrupció „a közhatalommal és -forrásokkal való visszaélés egyéni haszonszerzés érdekében”.

Míg a közgazdaságtan korrupcióval kapcsolatban ismeretei eleinte korlátozottak és nem megfelelőek voltak, a később végzett empirikus tanulmányok eredményeképpen – az elemzések számának növekedésével – a korrupció közgazdaságtani szempontú vizsgálatát átfogóbban kezdték kezelni, a tanulmányi területek száma pedig megemelkedett. Elmondható, hogy a gazdasági értelemben vett korrupcióról szóló első elméleti viták az 1960-as években kezdődtek. A korrupció gazdasági okairól és hatásairól szóló első empirikus tanulmányt Mauro (1995) alkotta meg. E tekintetben aztán más közgazdászok is készítettek különböző empirikus tanulmányokat a korrupció gazdasági elemzésével kapcsolatban. Ezekben a korai tanulmányokban eltérő nézetekre bukkanhatunk azzal kapcsolatban, hogy vajon a korrupció pozitívan vagy negatívan befolyásolja a gazdaságot. A korrupcióval kapcsolatos ismeretek és tanulmányok megszorodásának köszönhetően azonban a szakemberek egyetértettek abban, hogy a korrupció csökkenti az állami bevételeket, növeli az állami kiadásokat, ne-

gatív hatással van a növekedésre és fejlődésre, visszafogja a beruházásokat, fokozza az informális gazdaságot, valamint egyik okozója a jövedelmi egyenlőtlenségeknek.

Az empirikus becslésekben használt korrupcióérzékelési indexek helyett azt érdemes meghatározni, gazdasági és/vagy társadalmi szempontból mit értünk a korrupcióból (hogyan érzékeljük). A korrupciónak számos olyan negatív hatása van az emberekre és társadalmakra, amelyeket nehezen és rendkívül erősen lehet csak kompenzálni. A korrupció negatívan befolyásolja egy adott gazdaság állami kiadásainak összegét és összetételét. A korrupciós jelenség olyan tevékenység, amely bizonyos előnyök elnyeréséhez vezet. E tekintetben – különösen a közforrások felhasználását illetően – a köztisztviselők – érdekeik maximalizálása céljából – olyan viselkedésformákat vehetnek fel, amelyek korrupcióhoz, mint például populizmushoz, nepotizmushoz és tisztességtelen haszonszerzéshez vezetnek (Faure, 2011). Hiszen a korrupció a közforrások tisztességtelen áthelyezésén alapul. Ezek a lépések a kelleténél magasabb szinten is megzavarhatják a járadékgazdaság kialakulását és az állami kiadások megvalósítását (Del Monte, Papagni, 2001).

A korrupció tehát a kiadások szerkezetének és méretének torzításával járadékszerzési tevékenységeket idéz elő, valamint az állami kiadások növekedését okozza, különösen az alacsony bérek miatti alacsony jövedelmű gazdaságokban (Dzhumashev, 2014). Ezen magyarázatok alapján célunk, hogy az OECD-országokat illetően a 2002–2018-as időszakra vonatkozóan dinamikus paneladat-elemzéssel meghatározzuk a korrupciónak az államháztartás végső fogyasztási kiadásaira tett hatását. Jelen tanulmány várhatóan hozzájárul a szakirodalomhoz a korrupció és az általános végső állami kiadások közötti összefüggésre vonatkozó empirikus becsléssel, amely kiadások magukban foglalják a nyilvánosság tájékoztatását, egészségügyet,

védelmet, közrendet, közszolgáltatásokat, át-helyezéseket és számos kiadási tételt.

A KORRUPCIÓ MEGHATÁROZÁSA

A korrupciónak számos különféle meghatározása létezik. Bár a kutatás az adat- és módszertani részben részletesen tárgyalt négy különböző korrupcióérzelési index meghatározása és tartalma alapján elemzi a korrupciónak az általános állami kiadásokra gyakorolt hatását, célszerű megvizsgálni, mit jelent a korrupció és milyen helyet foglal el az államháztartásról szóló szakirodalomban. Mivel e tanulmány a korrupció egyik gazdasági változóját, az állami kiadásokat tárgyalja, itt most a gazdasági meghatározásokat soroljuk fel. Az egyik meghatározás szerint a korrupció a köztisztviselők arra irányuló próbálkozása, hogy észszerűen megmagyarázzák: alapos indok nélkül nem élnek vissza a hatalmukkal és nem sértik meg kötelezettségeiket, ezért pénzt vagy pénzzellegű ajándékot fogadnak el (McMullan, 1961). *Bailey* (1966) szerint a korrupció hatalommal való visszaélés az egyéni haszonszerzésre irányuló erőfeszítés érdekében, mindez pedig különösen közel áll a megvesztegetéshez (*Bailey*, 1966). Egy másik meghatározás alapján a korrupció az állami szektornak az egyéni érdekek, például a vagyon és a pozíció okán történő elidegenedése fő feladatától (*Nye*, 1967). Megint mások a korrupciót úgy határozzák meg, mint a köztisztviselők arra irányuló visszaélését vagy mulasztását, hogy hatalmukat egyéni haszonszerzés céljából használják fel (*Huntington*, 1968). *Shleifer és Vishny* (1993) szerint a korrupció az, amikor állami tisztviselők egyéni haszonszerzés céljából adják el az állami vagyont vagy élnek vissza vele (*Shleifer, Vishny*, 1998). *Klitgaard* (1998) az alábbi módon modellezte a korrupcióhoz vezető dinamikát (*Klitgaard*, 1998):

$$\text{Korrupció } (C) = \text{monopolhatalom } (M) + \text{diszkréció } (D) - \text{elszámoltathatóság } (A)$$

Ennek megfelelően korrupcióhoz vezet a tény, hogy azok a tisztviselők, akiknek az erőforrások felhasználását illetően monopolhatalom van a kezükben, akik visszaélnék azon hatalmukkal, hogy a feladataikhoz kapcsolódó ügyekben önállóan hoznak döntést, és akik nem rendelkeznek elszámoltathatósági mechanizmussal, ebben a folyamatban az egyéni érdekeiket tartják szem előtt.

Tanzi (1998) meghatározása szerint a korrupció egy személy szándékos engedetlensége a saját vagy mások részére történő haszonszerzés érdekében, valamint a közhatalommal való szándékos visszaélés saját maga vagy közeli barátai, családja, pártja vagy társadalmi osztálya érdekében (*Tanzi*, 1998). Az ENSZ Fejlesztési Programja (United Nations Development Programme, UNDP) újraértelmezte *Klitgaard* (1998) korrupcióval kapcsolatos formalizálását (UNDP, 2004):

$$C \text{ (korrupció)} = M \text{ (monopolhatalom)} + D \text{ (diszkréció)} - A \text{ (elszámoltathatóság)} - T \text{ (átláthatóság)} - I \text{ (integritás)}$$

A KORRUPCIÓ OKAI ÉS JELEI

A kijelentés, hogy a korrupciónak csak egyetlen oka van pontatlan és hiányos. A korrupció ugyanis egy bonyolult és összetett folyamatból áll. Számos társadalmi, politikai és gazdasági tényező okozza. Ezek közé tartozik az igazságtalan jövedelemelosztás, az állam gazdaságban betöltött szerepe, a közpolitikák, a szegénység, számos árfolyam-lebegtetési mechanizmus, a kereskedelmi korlátozások, a szűkös erőforrások, az alacsony bérek, a támogatások és támogatási rendszerek, a hiányos ellenőrzés, az árképzési korlátok és a rossz gazdálkodás. A magas általános árszintek, az áruk sokféleségének hiánya, valamint az állami irányítás és ellenőrzés elégtelensége miatt a korrupcióra a társadalmi egyének egy további bevételi forrásaként is tekintenek (*Jancsis*, 2019).

A korrupció általában az állam gazdasági tevékenységeiből, különösen az állam monopohatalmából fakad. Ahhoz, hogy egy korrupciós cselekmény bekövetkezzen, járadéknak kell jelen lennie. A közszolgáltatások biztosítása érdekében az állam kihasználja az erőforrás-létesítmény monopóliumszerkezetét és jelentős mértékben beleavatkozik a gazdasági életbe. Ennek eredményeképpen, hogy az állam közszolgáltatásokat nyújt, és ezeket a szolgáltatásokat az emberek igénylik, a korrupciós mechanizmus a gazdasági tevékenység részévé válik (Jancsis, 2019). Ezzel szemben a globalizációs folyamattal a korrupció nemzetközi dimenziójává nőtte ki magát (Dzhumashev, 2016; Jancsis, 2019). Számos tanulmány íródott a korrupció okainak és meghatározó elemeinek mérésére. Ezekben a tanulmányokban sok gazdasági és nem gazdasági változót használtak. A szakirodalmi áttekintő részben ezek a tanulmányok és tartalmuk is szerepel.

A KORRUPCIÓ MÉRÉSE

A korrupció, amely egy minden országban különböző mértékben felbukkanó társadalmi, politikai és gazdasági jelenség, nem közvetlenül mérhető változó. A tanulmányban szereplő indexek valójában nem magát a korrupciót, hanem a korrupció érzékelését mérik, a korrupció ugyanis számos szubjektív elemet tartalmaz. *Németh et al.* (2019) rámutat, hogy a korrupció mérési módszereivel kapcsolatban objektivitási szempontból problémák merülnek fel. Az adatmegosztó szervezetek nem függetlenek, adományokat fogadnak el, ráadásul a módszertant a kutatók nehezen tudják hitelesíteni. Továbbá számos mutatót és típust használnak fel az országok indexeihez, nem ismert, hogy tudományosan hitelesíthető statisztikai módszereket használnak-e, a korrupció fél magánintézmény, nem pedig az állam, valamint a reprezentatív minta befolyásolja a korrupció

érzékelését, és nem vizsgálja a korrupció visszaszorításáért felelős intézményi környezetet. E tekintetben hangsúlyozzák az olyan mérési rendszerek szükségességét, amelyek nem országos, hanem ágazati és intézményi szinten teszik lehetővé a korrupciós tevékenységek felderítését, azonosítják a korrupció veszélyeit, valamint ösztönzik és/vagy meghatározzák a korrupció visszaszorítását (Németh et al., 2019). Mindazonáltal a korrupció érzékelésének mérését célba vevő indexek száma jelentősen megnőtt az elmúlt években. E mérési módszerek közül az empirikus elemzés során négyet alkalmaztunk, és fel is soroltuk őket az adatokról szóló részben.

EMPIRIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Korábban a szakirodalom többnyire és főként az állami kiadások részösszetevőire helyezte a hangsúlyt. Jelen szakasz rövid áttekintést nyújt a korrupciónak a kormányzati kiadások típusaira és/vagy részösszetevőire gyakorolt hatását illető szakirodalmi mintákról. *Tanzi és Davoodi* (1997) állítása szerint a közigazgatás hatékonyságát és az állami bevétel-kiadás mechanizmus egészséges működését megzavaró korrupció elsősorban az állami kiadásokat növeli. E tekintetben az 1980 és 1995 közötti adatokat felhasználó és 63 országra vonatkozó tanulmányukban megerősítették, hogy a korrupció és az állami kiadások között pozitív összefüggés áll fenn, ezenfelül pedig a korrupció növeli a kiadásokat (Tanzi, Davoodi, 1997). Mauro (1998) az állami kiadásokra vonatkozó adatokkal újraelemzte megállapításait (1995). A tanulmányban megjegyzi, hogy az országok állami kiadásainak összetétele hatással van gazdasági teljesítményükre. A korrupció országokban a kormányzati tisztviselők hajlamosak többet költeni olyan területekre, ahol több lehetőség adódik a korrupcióra. Tanul-

mányában ezeket a megállapításokat e tekintetben vizsgálta, mintegy 100 ország 1970 és 1985 közötti adatait felhasználva. Ebben a tanulmányban fordított összefüggést állapított meg a korrupció és az oktatási kiadások között (Mauro, 1998). *Del Monte és Papagni* (2001) szerint a kormányzati kiadások hatékonysága csökken, ha a korrupció magas, valamint ha a hivatalnokok és a vállalkozók hasznot húznak az Olaszországban folyó korrupcióból. *Gupta, De Mello és Sharan* (2001) a korrupció és a katonai kiadások empirikus kapcsolatát vizsgálta. A 120 ország 1985 és 1998 közötti adatai alapján végzett tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a korruptnak tartott országok hajlamosak többet szánni katonai kiadásokra (Gupta et al., 2001). *Toatu* (2004) a korrupciónak a kormányzati kiadásokra gyakorolt hatását tanulmányozta a csendes-óceáni szigetek országaiban. Megállapításai szerint a korrupció romboló hatással van az állami kiadásokra (Toatu, 2004). *Bağdigen és Dökmen* (2006) azt vizsgálta, hogy 1982 és 2003 között Törökországban volt-e összefüggés az összevont költségvetési kiadások, az oktatási, egészségügyi, beruházási és védelmi kiadások, valamint a korrupció között. Eredményeik szerint a korrupció növeli az összevont költségvetési kiadásokat. A korrupcióérzékelési index egységnyi emelkedése a beruházási kiadások 0,24 százalékos GDP-arányos növekedésével jár együtt. A korrupcióérzékelési index egységnyi emelkedésével az oktatási kiadások GDP-hez viszonyított aránya 0,33 százalékkal nő, míg az egészségügyi kiadások GDP-hez viszonyított aránya 0,06 százalékkal. Pozitív, de nem szignifikáns összefüggés látható a korrupció és a védelmi kiadások között is (Bağdigen és Dökmen, 2006).

Delavallade (2006) arra a következtetésre jutott, hogy 1996 és 2001 között 51 fejlődő és 13 fejlett országban a korrupció károsította az állami kiadások szerkezetét, mivel csökkentette az egészségügyi, oktatási, szociális és védelmi

kiadásokat. Másfelől azonban a korrupció miatt a védelemre, az üzemenyagra, az energiára, a kultúrára és a közszolgáltatásokra fordított kiadások megemelkedtek (Delavallade, 2006). *Karagöz és Karagöz* (2010) Törökországra vonatkozóan nem talált oksági összefüggést az állami kiadások és a korrupció között. *Timofeyev* (2011) kiemelte, hogy nem világos, Oroszországban a korrupció mennyire csökkenti a szociális kiadások hatékonyságát. *Cordis* (2014) a korrupció és az állami kiadások összetétele közötti összefüggést kutatta az amerikai egyesült államokbeli államokra vonatkozóan. A hagyományos legkisebb négyzetek és a háromlépéses legkisebb négyzetek módszerének becslési eredményei azt mutatják, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a korrupció csökkenti a szociális és felsőoktatási kiadásokat, valamint növeli a lakhatási, egészségügyi, közösségfejlesztési és a természeti erőforrásokra szánt kiadásokat (Cordis, 2014). *Hashem* (2014) az 1998 és 2008 közötti időszakra és 13 arab országra vonatkozóan vizsgálta a kormányzati kiadások és a korrupció kapcsolatát. A tanulmány eredményei szerint a korrupcióérzékelés (corruption perception, CPI) szintjének növekedésével a védelmi, egészségügyi és oktatási kiadások is emelkednek (Hashem, 2014). *D'Agostino et al.* (2016) 106 országot illetően észrevette, hogy a korrupció hatással van az állami kiadások elosztására, rontja annak összetételét, valamint torzítja a költségvetést. *Sakanko és Yelwa* (2017) a korrupciónak a háztartások végső fogyasztási kiadásaira gyakorolt hatását vizsgálta Nigériában az 1980 és 2015 közötti időszakra vonatkozóan. Az idősoros becslési eredmények azt mutatják, hogy a korrupció egy egységnyi növekedése átlagosan a háztartások végső fogyasztási kiadásainak 0,3 egységnyi emelkedésével jár (Sakanko és Yelwa, 2017). *Malyniak et al.* (2019) az állami kiadások és a korrupció közötti összefüggést kutatta oly módon, hogy 166 országot a 2004 és 2017 közötti időszakot jellemző de-

mokratikus fejlettségi szint szerint 4 csoportra osztott. Erős és szignifikáns korreláció látható az állami kiadások hatékonysága és a korrupció között. Ezenfelül a kevésbé demokratikus országokban a korrupció jobban növeli az állami kiadásokat, mint a demokratikusabb országokban (Malyniak et al., 2019). *Ryu* (2020) 36 erősen eladósodott ország 1996 és 2017 közötti időszakra vonatkozó adatai felhasználásával pozitív összefüggést talált az államháztartás fogyasztási kiadásai és a korrupcióérzékelési index (corruption perception index, CPI) között. *Victor és Leyira* (2021) 10 fekete-afrikai országban a 2009 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan statisztikailag gyenge és pozitív korrelációt fedezett fel az államháztartás végső fogyasztási kiadásai és a korrupció között.

ADATOK ÉS MÓDSZERTAN

A korrupciónak az államháztartás végső fogyasztási kiadásaira tett hatását 37 OECD-országra¹ és a 2002–2018 időszakra vonatkozó dinamikus panelelemzéssel vizsgáltuk. Ennek kapcsán négy különböző modellt állítottunk fel négy korrupcióérzékelési indexszel. A korrupciós adatok a Transparency International korrupcióérzékelési indexéből, a Világbank kormányzati mutatóinak korrupcióellenőrzési mutatójából, az International Country Risk Guide (Nemzetközi Országkockázati Tájékoztató) korrupciós mutatójából és a *Samuel Standaert* (2015) által kidolgozott Bayesi korrupciós indexből származnak. A szakirodalomban leggyakrabban használt adatok közül négy korrupciós mutatót választottunk ki, és elvégeztük rajtuk a becslések robusztussági ellenőrzését. A korrupcióérzékelési indexet 1995 és 2011 között 0-tól 10-ig terjedő skálával értelmezték, ahol nullához közeledve megemelkedik a korrupció szintje, 10 felé pedig csökken. 2012-ben a Transparency International megváltoztatta ezt a pontozási rendszert,

és a tartományt kibővítette 100-ig. A CPI-ről szóló 2012–2018-as adatokat ezért átértelmeztük a 0-tól 10-ig terjedő skála szerint, és úgy használtuk őket az elemzésben. Az International Country Risk Guide (Nemzetközi Országkockázati Tájékoztató, ICRG) nevű index három kockázati kategóriában közöl adatokat: politika, pénzügy és gazdaság. A korrupciós mutatót a politikai kockázati komponensen belül 6 pont felett értékeltük. A 6 a legmagasabb korrupciós szintet, a 0 pedig a legalacsonyabb korrupciós szintet jelenti.

A globális kormányzati mutatók (World Governance Indicator, WGI) korrupcióellenőrzési mutatójának – amely annak érzékelését rögzíti, hogy a közhatalmat milyen mértékben használják fel egyéni haszonszerzésre – határértéke 2,5 és –2,5 között található, ahol 2,5 erős kormányzati szintet, –2,5 pedig gyenge kormányzati szintet jelöl. A CPI- és WGI-indexek közötti első különbséget mutató Bayesi korrupciós index alapján a különbség szintjének növekedése a korrupció szintjének csökkenését jelenti. Az index egy 0 és 100 közötti skálát ölel fel, és azt mutatja meg, hogy az index egységnyi megemelkedése a korrupció növekedésével jár. Az államháztartási kiadások (hivatalosan az államháztartás végső fogyasztási kiadásai) mutatója összeveti az országok kormányzatának méretét az olyan kiadások összegével, mint például az általános közszolgáltatások, védelem, közrend és biztonság, gazdasági ügyek, környezetvédelem, lakhatás és közösségi szolgáltatások, egészségügy, oktatás, rekreáció, kultúra, vallás és szociális védelem. Ez a mutató minden modellben függő változóként szerepel (Világbank, 2021). Az államháztartás kiadásait ezer USD-ben mérjük. Az egyes országok kiadásainak mérete eltér annak függvényében, hogy mekkora az adott ország állami szektora. Jelen tanulmány ezért elemzi azokat a gazdasági problémákat is, amelyek nem oldhatók meg dinamikus panel regressziós keresztmetszeti és idősoros adatokkal.

A különböző kiadási szintű országok adatai paneladat-elemzéssel interpolálják a modell egységvariabilitását és nem megfigyelhető heterogenitását. A becslésekben néhány szabályozási változó is szerepel. Az 1. táblázat részletes információkkal szolgál az összes adatot illetően. Az 1. és a 2. függelék tartalmazza a változók leíró statisztikáját és a korrelációs mátrixot. A 3. függelékben a 37 panelország van felsorolva. Amint az az 1. függelékből is látható,

a négy korrupcióérzékelési index minimum- és maximumértékei nagy mértékben eltérnek a kutatás tárgyát képező országok között.² Továbbá a függő változó (*ggs*) pozitívan korrelál minden korrupciós indexszel.

A korrupciónak az államháztartási kiadásokra gyakorolt hatását dinamikus paneladat-elemzéssel becsültük meg. Ezeket a hatásokat az *Arellano–Bond-becslőfüggvény* egyik kiterjesztésével vizsgáltuk meg. Ez olyan li-

1. táblázat

AZ ADATOK LEGFONTOSABB JELLEMZŐI

Változó	Mutató	Forrás
<i>ggs</i>	Az államháztartás végső fogyasztási kiadásai (aktuális US\$)	Világbank nyílt hozzáférésű adatok
<i>icrg</i>	International Country Risk Guide (Nemzetközi Országkockázati Tájékoztató, ICRG) korrupciós mutatója (pontozás 0–6-ig)	ICRG Politikai Kockázati Tájékoztató (Political Risk Guide) index
<i>bci</i>	Bayesi korrupciós index ³ (pontozás 0–100-ig)	Samuel Standaert Bayesi korrupciós indexe – 2018-as frissítés (2002–2017)
<i>wgi</i>	Korrupcióellenőrzés (–2,5 gyenge kormányzati teljesítményt, a 2,5 pedig erős kormányzati teljesítményt jelöl)	A Világbank globális kormányzati mutatói
<i>cpi</i>	Korrupcióérzékelési index (CPI, 0 a legalacsonyabb korrupciós szint, 10 pedig a legmagasabb)	Transparency International
<i>inf</i>	Infláció, fogyasztói árindex (2010 = 100)	Világbank nyílt hozzáférésű adatok
<i>gdp</i>	Bruttó hazai termék (aktuális US\$)	Világbank nyílt hozzáférésű adatok
<i>tr</i>	Szociális áthelyezések (kiadások, mint például az áruk és szolgáltatások közvetlen természetbeni nyújtása, pénzbeli ellátások és társadalmi célú adócsökkentések)	OECD-adatbázis
<i>gini_net</i>	Jövedelmi egyenlőtlenségek (adók levonása és áthelyezések után, a háztartások rendelkezésre álló jövedelmével kiegyenlítve)	Frederick Solt's Standardized World Income Inequality Database (Frederick Solt Standardizált Globális Jövedelmi Egyenlőtlenségi Adatbázisa, SWIID)
<i>tra</i>	Áruk és szolgáltatások exportjának és importjának összege (a bruttó hazai termék részarányában mérve)	Világbank nyílt hozzáférésű adatok

Forrás: saját szerkesztés

néaris dinamikus paneladatmódszer, amelyben a panelsintű hatások korrelálnak a függő változó késedelmeivel. Az *Arellano–Bover/Blundell–Bond paneladat-becslőfüggvényként* ismert becslőfüggvényt viszonylag rövid időtartamokhoz és nagyszámú megfigyelésekkel rendelkező adathalmazokhoz tervezték, valamint tartalmazza a panelhatások varianciájának és a konkrét hiba varianciájának arányát. A módszer feltételezi, hogy az egyedi hibák esetében nincs autokorreláció, valamint szükségessé teszi, hogy a panelhatások ne függjenek össze a függő változó első megfigyelésének első különbségével. Az államháztartási kiadásokra gyakorolt korrupciós hatások modelljeiben 4 korrupciós index szerepel.

Arellano és Bond (1991) alkotta meg az általános momentumok módszere (Generalized Moments Method, GMM) becslőfüggvényt, a késleltetett függő változók ugyanis következtelenné teszik a standard becslőfüggvényeket. E meghatározás szerint azonban a késleltető hatás gyengül, ha a variációs együttható növekszik, vagy ha az autoregresszív folyamat állandósul. Ezt nevezük a 'gyenge eszköz' használatának. Blundell és Bond (1998), valamint *Arellano és Bover* (1995) javaslata szerint az 'első különbség' transzformáció helyett a 'merőleges eltérések' módszerét kell alkalmazni annak érdekében, hogy ne használják az általános momentumok módszerének (GMM) gyenge eszközét. Ez a módszer a differencia-egyenlet és a szintegyenletek kombinációján alapul, és az első különbség módszerével ellentétben az előző időszakhoz viszonyított különbség nem a jelenlegi időszakból származik. Ehelyett a változó összes lehetséges jövőbeli értéke átlagának különbségét kell figyelembe venni. Ekképpen még ha a változókat véletlen bolyongásnak vetik is alá, a GMM-rendszer segítségével hatékonyabb becslések végezhetőek.

Röviden: a korrupciónak az államháztartási kiadásokra tett hatását az egyik dinamikus panelmódszer, a GMM-rendszer elemzi. Azok

a modellek, amelyekben a függő változó késleltetett értékei független változóként szerepelnek, dinamikus modellek, ennél fogva egy dinamikus modell érthetőbben vázolhatja a korrupciós hatásokat. A tanulmányban használt dinamikus modelleket a következőkben mutatjuk be.

$$y_{it} = y_{i,t-1} + \beta_1 x_{it} + \eta_i + \lambda_i + \varepsilon_{it} \rightarrow i = 1, \dots, \dots, \\ N \text{ ve } t = 1, \dots, \dots, T$$

ahol:

x_{it} : mutatja a $k \times 1$ méretű független változó vektort,

$y_{i,t-1}$: a függő változó késleltetett értéke, és független változónak tekintendő,

β_1 : a $k \times 1$ méretű együtthatómátrix,

η_i : a nem megfigyelhető egyéni hatás,

λ_i : a nem megfigyelhető időspecifikus hatás,

ε_{it} : a hibaterminusz, amely a keresztmetszetek és az idő között változó nem megfigyelhető változók hatását mutatja be. Az (1) egyenlet alapján megalkotott modell(ek) a következő(k):

$$ggs_{it} = \beta_0 + \beta_1 ggs_{i(t-1)} + \beta_2 icrg_{it} + \beta_3 gdp_{it} + \beta_4 tr_{it} + \\ + \beta_5 inf_{it} + \beta_6 tra_{it} + \beta_7 gini_net_{it} + \eta_i + \lambda_i + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$ggs_{it} = \beta_0 + \beta_1 ggs_{i(t-1)} + \beta_2 bci_{it} + \beta_3 gdp_{it} + \beta_4 tr_{it} + \\ + \beta_5 inf_{it} + \beta_6 tra_{it} + \beta_7 gini_net_{it} + \eta_i + \lambda_i + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

$$ggs_{it} = \beta_0 + \beta_1 ggs_{i(t-1)} + \beta_2 cpi_{it} + \beta_3 gdp_{it} + \beta_4 tr_{it} + \\ + \beta_5 inf_{it} + \beta_6 tra_{it} + \beta_7 gini_net_{it} + \eta_i + \lambda_i + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

$$ggs_{it} = \beta_0 + \beta_1 ggs_{i(t-1)} + \beta_2 wgi_{it} + \beta_3 gdp_{it} + \beta_4 tr_{it} + \\ + \beta_5 inf_{it} + \beta_6 tra_{it} + \beta_7 gini_net_{it} + \eta_i + \lambda_i + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

BECSLÉSI EREDMÉNYEK

A 2. és 3. táblázat a GMM-rendszer becslési eredményeit mutatja. Az államháztartási kiadások minden modellben függő változóként szerepelnek. A táblázatok első oszlopában, ahol a becslésekre vonatkozó számadatok lát-

hatók, az együttthatókat a zárójel elé helyeztük, a standard hibaértékeket pedig a zárójelbe tettük. A második oszlop a valószínűségi értékeket tartalmazza. A diagnosztikai vizsgálatok eredményei a táblázatok alatt találhatóak,

az eredményekhez fűzött megjegyzések pedig a táblázatok megjegyzéseinél olvashatók.

Az 1., 3. és 4. modell megállapításai alapján az (*icrg*), (*cpi*) és (*wgi*) korrupciós indexek *P*-értékei magasan szignifikánsak (1 százalékos

2. táblázat

DINAMIKUS PANELADATBECSLÉSI EREDMÉNYEK – 1

Változók	1. modell		Változók	2. modell	
	Függő változó: <i>ggs</i>			Függő változó: <i>ggs</i>	
	Együttható (statisztikai hiba)	<i>P</i> -értékek		Együttható (statisztikai hiba)	<i>P</i> -értékek
<i>ggs(-1)</i>	0,5428 (0,0381) ***	(0,002)	<i>ggs(-1)</i>	0,1838 (0,0284) ***	(0,004)
<i>icrg</i>	3,3819 (4,6173) ***	(0,009)	<i>bci</i>	0,2719 (0,2381)	(0,469)
<i>gini_net</i>	-1,9264 (0,5285) ***	(0,005)	<i>gini_net</i>	-1,2824 (2,5128) ***	(0,000)
<i>tr</i>	4,8294 (0,4186) ***	(0,001)	<i>tr</i>	2,7318 (0,5183) ***	(0,000)
<i>inf</i>	-2,5284 (0,5290) **	(0,025)	<i>inf</i>	-1,6325 (2,7382)	(0,163)
<i>gdp</i>	3,5284 (0,2718) ***	(0,000)	<i>gdp</i>	1,4032 (0,0042) **	(0,012)
<i>tra</i>	-0,7129 (0,0493) ***	(0,001)	<i>tra</i>	-0,2518 (0,0004) ***	(0,005)
<i>cons</i>	163,5719 (32,5729) ***	(0,000)		246,3179 (40,0381) ***	(0,002)
Obs	592		Obs	495	
Diagnosztikai vizsgálatok					
Sargan	34,050 (0,4274)			26,2801 (0,5731)	
AR(1)	(0,0618)			(0,0024)	
AR(2)	(0,3610)			(0,2517)	

Megjegyzés: Az összes eredmény az egylépéses GMM-rendszer dinamikus paneladatbecslését mutatja be. A *ggs(-1)* késleltetett változóknak számít. Az AR(1) szemlélteti az első különbséges hibák soros korrelációjának elsőrendű Arellano–Bond-vizsgálatát a soros korreláció nemlétét állító nullhipotézis szerint. Az AR(2) vizsgálat szerint továbbá a modell elvárásaival ellentétben nincs autokorrelációs probléma. A modellben használt instrumentális változók a Sargan-vizsgálat eredményei szerint érvényesek. A ***, ** és * az 1, 5 és 10 százalékos szignifikanciát jelentik.

Forrás: saját szerkesztés

DINAMIKUS PANELADATBECSLÉSI EREDMÉNYEK – 2

Változók	3. modell		Változók	4. modell	
	Függő változó: <i>ggs</i>			Függő változó: <i>ggs</i>	
	Együttható (statisztikai hiba)	<i>P</i> -értékek		Együttható (statisztikai hiba)	<i>P</i> -értékek
<i>ggs(-1)</i>	0,4273 (0,0047) ***	(0,000)	<i>ggs(-1)</i>	0,0925 (0,04103) ***	(0,000)
<i>wgi</i>	0,0427 (0,0143) ***	(0,000)	<i>cpi</i>	4,4523 (0,08937) ***	(0,000)
<i>gini_net</i>	-0,3026 (0,0417) **	(0,026)	<i>gini_net</i>	-0,5249 (0,05168) ***	(0,000)
<i>tr</i>	0,02746 (0,4456) ***	(0,000)	<i>tr</i>	0,5284 (0,7248) ***	(0,001)
<i>inf</i>	-0,1730 (0,2014) *	(0,080)	<i>inf</i>	-1,3164 (0,3728)	(0,265)
<i>gdp</i>	0,3619 (0,0271) ***	(0,001)	<i>gdp</i>	1,4829 (0,0925) ***	(0,000)
<i>tra</i>	-0,1827 (0,0618) ***	(0,000)	<i>tra</i>	-0,0274 (0,0052) ***	(0,001)
<i>cons</i>	43,164 (25,427) **	(0,024)		49,0462 (33,8253) ***	(0,000)
Obs	592		Obs	592	
Diagnosztikai vizsgálatok					
Sargan	12,938 (0,2326)			17,212 (0,3627)	
AR(1)	(0,0316)			(0,0047)	
AR(2)	(0,5621)			(0,2316)	

Megjegyzés: Az összes eredmény az egylépéses GMM-rendszer dinamikus paneladatbecslését mutatja be. A *ggs(-1)* késleltetett változónak számít. Az AR(1) szemlélteti az első különbséges hibák soros korrelációjának elsőrendű Arellano–Bond-vizsgálatát a soros korreláció nemléte állító nullhipotézis szerint. Az AR(2) vizsgálat szerint továbbá a modell elvárásaival ellentétben nincs autokorrelációs probléma. A modellben használt instrumentális változók a Sargan-vizsgálat eredményei szerint érvényesek. A ***, ** és * az 1, 5 és 10 százalékos szignifikanciát jelentik.

Forrás: saját szerkesztés

szinten) és pozitívan korrelálnak a kormányzati végső fogyasztási kiadásokkal (*ggs*). Az (*icrg*), (*cpi*), (*wgi*) egységnyi növekedése országonként teljesen eltérő relatív növekedést eredményez (*ggs*). Ez annak tudható be,

hogy a panelországok kiadásainak összetétele és szintje elsősorban az OECD-országok kormányának mérete miatt különbözik. A pozitív összefüggés azonban azt jelzi, hogy az OECD-országok állami kiadásai a becslési időszakban

kifejezetten emelkednek. A 2. modell eredményei alapján a (*bci*) és a *ggs* között pozitív de nem szignifikáns összefüggés van. A kormányzati kiadások késleltetett értéke *ggs*(-1) szintén pozitívan összefügg az állami kiadásokkal, azaz az államháztartási kiadások progresszívek. A szociális áthelyezések (*tr*) és gazdasági növekedés (*gdp*) szabályozási változók szintén pozitívan függenek össze az államháztartási kiadásokkal (*ggs*), valamint a vártnak megfelelően szignifikáns a *P-értékük* (1 százalék és 5 százalékos). Ezzel szemben a jövedelmi egyenlőtlenség (*gini_net*) és kereskedelem (*tra*) mutatók negatívan korrelálnak a (*ggs*)-sel. Ezen változóknak az összes becslési eredménye 1 százalékos szignifikanciaszintű. A 3. modell (*gini_net*) változója 5 százalékos szinten szignifikáns. Az infláció (*inf*) mutató negatívan függ össze az államháztartási kiadásokkal. Míg az 1. és 3. modell (*inf*) értékei 5 százalék és 10 százalékon szignifikánsak, addig a 2. és 4. modell eredményei azt mutatják, hogy az (*inf*) változó nem szignifikáns. Összességében tehát a korábbi empirikus tanulmányok eredményeivel összhangban megállapítható, hogy a korrupció szintjének emelkedése növeli a kormány végső fogyasztási kiadásait.

Az eredmények szerint abból a feltételezésből kiindulva, hogy a szakirodalom alapján a korrupció általában növeli a közkiadásokat, a korrupcióérzékelési indexek változása (emelkedés vagy csökkenés) az államháztartás végső fogyasztási kiadásai összegének azonos irányú változását okozza. Mindazonáltal minden országnak körültekintőbbnek kell lennie a kiadások szintjét és a nyilvánosság méretét illetően, különös tekintettel az adatokra vonatkozó jelen tanulmányban említett korlátozásokra. A magasabb szintű korrupció magasabb állami kiadásokhoz és állami bevételekhez vezethet. A korrupció visszaszorítása révén az állami bevételek megszerzésének folyamata és ezen bevételek növelése javíthat az állami kiadási lehetőségeken. Az OECD-országokban a kor-

rupció visszaszorítása érdekében végrehajtandó rendelkezések, gyakorlatok és intézkedések ennél fogva növelhetik az állami forrásokat. Ily módon az állami bevételek és állami kiadások emelkedése kibővítheti az országok tevékenységi lehetőségeit, ha az erőforrásokat hatékonyan használják fel, megnyithatja a kapukat a növekedés és fejlődés előtt. Egy gazdagabb, nagyobb, jobb módú ország nemcsak hatékonyan osztja el erőforrásait és ellenőrzi kiadásait, hanem kevésbé lesz korrump.

KONKLÚZIÓ ÉS ÉRTEKEZÉS

A korrupció, amely erkölcsileg minden társadalomban gonosz cselekedetnek számít, már egy ideje az elméleti és empirikus tanulmányok motivációs témáját képezi. Különösen az elmaradott országokban számít a döntéshozók megszokott módszerének, úgy tekintenek rá, mint társadalmi befolyásszerzésre (penetráció), arról nem is szólva, hogy anyagi előnyöket is biztosít. Ezt az erkölcsileg és politikailag is helytelenített módszert azonban titokban hajtják végre, és csak akkor derül rá fény, ha feltárják. Az elmúlt években néhány kvalitatív és kvantitatív kutatási módszer és matematikai számítás segítségével lehetőség nyílt a korrupció mérésére. Ez azonban nem közvetlenül a korrupciós indexet tükrözi, hanem a korrupció érzékelését mutatja. A szakirodalom ezt kritikával illeti, és nem mellesleg ez jelen tanulmány egyik korlátja. Ezt a korlátot éppen ezért különböző korrupcióérzékelési indexek felhasználásával próbáltuk kiküszöbölni, és a négy mérési módszerből összeállított korrupcióérzékelési indexeket alkalmaztuk a becslések során. Az állami kiadások viszont olyan eszközként rajzolódtak ki, amelyet az államok például az adók és államadósság forrásából finanszírozott közszükségleteiknek és közös politikájuknak megfelelően használnak. Az állami kiadások az igényekkel egyenes arányban

változnak, és köztisztviselők foglalkoznak velük. Az állami kiadások kezelésének módja számos törvény, rendelet, közlemény stb. hatálya alá tartozik, a köztisztviselők mérlegelési jogkörét pedig a lehető legnagyobb mértékben igyekeznek korlátozni. Az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot jogi szabályozással is megpróbálták biztosítani. Bár az állami kiadásokat érintő korrupciót igyekeznek ekképpen megakadályozni, az emberi tényező miatt szükséges kideríteni, a korrupciós jelenség hogyan idézi elő az állami kiadások módosulásait. Jelen tanulmány második korlátja a kiadási adatokkal kapcsolatos, egyes országok ugyanis a termelési mód szerint számítják ki a kibocsátás növekedését. A probléma megoldására dinamikus paneladatmódszert alkalmaztunk, amely kiküszöböli a heterogenitást. Ezen magyarázatok alapján az elemzésben 37 OECD-tagországra és a 2002 és 2018 közötti időszakra vonatkozóan hoztunk létre paneladathalmazt. A korrupciónak az államháztartás végső fogyasztási kiadásaira gyakorolt hatását a korrupciós indexek megszerzésével négy különálló dinamikus panelmodell segítségével vizsgáltuk. A jövedelmi egyenlőtlenségek, infláció, kereskedelem, szociális kiadások és gazdasági növekedés mutatói is szabályozási változóként szerepelnek a GMM-rendszer módszerével végzett becslések során. Az elemzési eredmények szerint a három modell korrupciós indexei és az állami kiadások között szignifikáns és pozitív összefüggés van. A másik korrupciós index nem szignifikáns de pozitív együttthatójú. Ezen eredmények összhangban vannak a szakirodalommal, és megerősítik azt az általános nézetet, miszerint a korrupció növeli az állami kiadásokat.

A tény, hogy az állami források nagy részét adók fedezik, és hogy az adók nagy részét a

közvetett adókból vonják le – ami nem igazán igazságos – túlságosan is jelentőssé teszi az állami kiadások felhasználásának kérdését ahhoz, hogy azt a tisztviselők lelkiismeretes döntéseire bízzák, illetve arra, hogy vajon elkövetnek-e korrupciót vagy sem. E tekintetben az egyéni haszonszerzésre fordított állami kiadások megnövelése a hatóságok által pazarláshoz, az erőforrások igazságtalan elosztásához és akár korrupcióhoz is vezethet. A társadalmak erkölcsi szerkezetétől és hagyományokhoz ragaszkodó hozzáállásától eltekintve kétségtelen, hogy a korrupciónak kedvező folyamatok ellenőrzése, illetve az óvintézkedések meghozatala, az elszámoltathatóság, az átláthatóság, a nyilvánosság tájékoztatása és a jogi szabályozás csökkentheti a korrupciót. Másrésztől a korrupció ellenőrzése egyben azt is jelenti, hogy szűkítjük azoknak a tisztviselőknek a kiadásokkal kapcsolatos előjogát és összetételét, akik elsődlegesen felelősek a közpolitikák saját érdekeik javára történő kezeléséért. Ezen túlmenően egy széles körben megvitatott környezetben, ahol az észszerűség és a hatékonyság nem érhető el az állami szektorban, a pazarlás nem akadályozható meg, az állam kedvezőtlen szerkezete pedig nem javítható, különös tekintettel arra, hogy bizonyos OECD-országokban a szűkös állami források jelentős része adósságok kamatfizetésére megy el. A korrupció által érintett elsődleges (nem kamatozó) állami kiadásokra elkülönített állami források miatt az országok gazdasága jelentős terhet cipel. Ezen terhek enyhítése a nyilvánosság által kínált árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos átlátható politikák kidolgozását és ezek mielőbbi végrehajtását jelenti. Ennélfogva úgy gondoljuk, hogy minél átláthatóbbak a nyilvánosság által kínált árúk és szolgáltatások, annál sikeresebb a korrupció elleni küzdelem. ■

FÜGGELÉK

1. függelék

A VÁLTOZÓK LEÍRÓ STATISZTIKÁJA

Változó	Megfigyelés	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
<i>ggs</i>	629	310,817	176,427	17,529	62,730
<i>icrg</i>	629	3,874	1,149	1,500	6,000
<i>bci</i>	528	29,921	15,751	6,450	60,664
<i>wgi</i>	629	1,206	0,827	-0,930	2,470
<i>cpi</i>	629	6,766	1,817	2,800	9,700
<i>inf</i>	629	2,479	2,896	-4,478	44,964
<i>gdp</i>	629	1,863	3,256	-14,268	23,985
<i>tr</i>	629	19,467	5,835	4,654	32,027
<i>gini_net</i>	629	31,684	6,297	23,000	54,300
<i>tra</i>	629	94,417	57,642	20,685	408,362

Forrás: saját szerkesztés

2. függelék

KORRELÁCIÓS MÁTRIX

	<i>cpi</i>	<i>gdp</i>	<i>inf</i>	<i>tra</i>	<i>gini_net</i>	<i>tr</i>	<i>ggs</i>
<i>cpi</i>	1						
<i>gdp</i>	0,340417	1					
<i>inf</i>	0,592739	0,166415	1				
<i>tra</i>	-0,209150	-0,437500	-0,09295	1			
<i>gini_net</i>	-0,394770	-0,655780	-0,11926	0,64015	1		
<i>tr</i>	-0,262840	-0,140610	-0,30422	-0,09988	0,024997	1	
<i>ggs</i>	0,415976	-0,226790	-0,06492	-0,12738	-0,066870	0,324493	1
	<i>wgi</i>	<i>gdp</i>	<i>inf</i>	<i>tra</i>	<i>gini_net</i>	<i>tr</i>	<i>ggs</i>
<i>wgi</i>	1						
<i>gdp</i>	0,058945	1					
<i>inf</i>	0,347858	0,166415	1				
<i>tra</i>	0,084698	-0,437500	-0,09295	1			
<i>gini_net</i>	0,057896	-0,655780	-0,11926	0,64015	1		
<i>tr</i>	-0,279800	-0,140610	-0,30422	-0,09988	0,024997	1	
<i>ggs</i>	0,434968	-0,226790	-0,06492	-0,12738	-0,066870	0,324493	1

	<i>icrg</i>	<i>gdp</i>	<i>inf</i>	<i>tra</i>	<i>gini_net</i>	<i>tr</i>	<i>ggs</i>
<i>icrg</i>	1						
<i>gdp</i>	-0,052850	1					
<i>inf</i>	0,296902	0,166415	1				
<i>tra</i>	-0,282420	-0,437500	-0,09295	1			
<i>gini_net</i>	-0,025710	-0,655780	-0,11926	0,64015	1		
<i>tr</i>	-0,226820	-0,140610	-0,30422	-0,09988	0,024997	1	
<i>ggs</i>	0,158508	-0,226790	-0,06492	-0,12738	-0,066870	0,324493	1
	<i>bci</i>	<i>gdp</i>	<i>inf</i>	<i>tra</i>	<i>gini_net</i>	<i>tr</i>	<i>ggs</i>
<i>bci</i>	1						
<i>gdp</i>	-0,041770	1					
<i>inf</i>	0,126030	0,166415	1				
<i>tra</i>	-0,194680	-0,437500	-0,09295	1			
<i>gini_net</i>	0,006704	-0,655780	-0,11926	0,64015	1		
<i>tr</i>	0,326353	-0,140610	-0,30422	-0,09988	0,024997	1	
<i>ggs</i>	0,454154	-0,226790	-0,06492	-0,12738	-0,066870	0,324493	1

Forrás: saját szerkesztés

3. függelék

A PANELORSZÁGOK LISTÁJA

Ausztrália	Magyarország	Norvégia
Ausztria	Izland	Lengyelország
Belgium	Írország	Portugália
Kanada	Izrael	Szlovák Köztársaság
Chile	Olaszország	Szlovénia
Kolumbia	Japán	Spanyolország
Csehország	Dél-Korea	Svédország
Dánia	Lettország	Svájc
Észtország	Litvánia	Törökország
Finnország	Luxemburg	Egyesült Királyság
Franciaország	Mexikó	Egyesült Államok
Németország	Hollandia	
Görögország	Új-Zéland	

Forrás: saját szerkesztés

JEGYZETEK

- ¹ A mintavételi országokat lásd a 3. függelékben.
- ² A becslésekhez az adatok logaritmikus transzformációit használtuk
- ³ Megjegyzendő, hogy a Bayesi korrupciós index (bci) adatai a 2002 és 2017 közötti időszakra

vonatkozóan érhető el, Dél-Koreának, Lettországnak, Litvániának és Hollandiának pedig hiányoznak a bci-értékei. A bci kivételével egyik teljes mutatónak sincs hiányzó értéke. A részleteket és a statisztikákat lásd az 1. függelékben.

IRODALOM

ARELLANO, M., BOND, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. [A paneladatok specifikációját célzó vizsgálatok: monte-carlói bizonyítékok és foglalkoztatási egyenletekkel kapcsolatos alkalmazás.] *Review of Economic Studies*, 58(2), pp. 277–297, <https://doi.org/10.2307/2297968>

ARELLANO, M., BOVER, O. (1995). Another look at the instrumental variable estimation of error-components models. [A hibakomponens-modellek instrumentális változós becslésének újabb vizsgálata.] *Journal of Econometrics*, 68(1), pp. 29–51, [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(94\)01642-D](https://doi.org/10.1016/0304-4076(94)01642-D)

BAĞDİGEN, M., DÖKMEN, G. (2006). Yolsuzluklarla kamu harcamaları arasındaki ilişkinin ampirik bir analizi: Türkiye örneği. [(An empirical analysis of relationship between corruptions and public expenditures: The Turkish case.) A korrupció és az állami kiadások közötti kapcsolat empirikus elemzése: a török eset]. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi (International Journal of Management Economics and Business)*, 2(4), pp. 23–38

BARRO, R. J. (1990). Government spending in a simple model of endogenous growth. [Kormányzati kiadások az endogén növekedés egyszerű modelljében.]

Journal of Political Economy, 98(5), pp. 103–126, <https://doi.org/10.1086/261726>

BAILEY, D. H. (1966). The effects of corruption in developing nation. [A korrupció hatásai fejlődő országokban.] *Western Political Quarterly*, 19(4), pp. 719–732, <https://doi.org/10.1177/106591296601900410>

BLUNDELL, R., BOND, S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. [Kezdeti feltételek és pillanatbeli korlátozások a dinamikus paneladatmodellekben.] *Journal of Econometrics*, 87(1), pp. 115–143, [https://doi.org/10.1016/S0304-4076\(98\)00009-8](https://doi.org/10.1016/S0304-4076(98)00009-8)

CORDIS, A. S. (2014). Corruption and the composition of public spending in the United States. [A korrupció és az állami kiadások összetétele az Egyesült Államokban.] *Public Finance Review*, 42(6), pp. 745–773, <https://doi.org/10.1177/1091142114531320>

D'AGOSTINO, G., DUNNE, PAUL, J., PIERONI, L., (2016). Government spending, corruption and economic growth. [Kormányzati kiadások, korrupció és gazdasági növekedés.] *World Development*, 84(8), pp. 190–205, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2016.03.011>

DELAVALLADE, C. (2006). Corruption and distribution of public spending in developing

- countries. [A korrupció és az állami kiadások eloszlása a fejlődő országokban.] *Journal of Economics and Finance*, 30(2), pp. 222–239,
<https://doi.org/10.1007/BF02761488>
- DEL MONTE, A., PAPAGNI, E. (2001). Public expenditure, corruption, and economic growth: The case of Italy. [Állami kiadások, korrupció és gazdasági növekedés: Olaszország esete.] *European Journal of Political Economy*, 17(1), pp. 1–16,
[https://doi.org/10.1016/S0176-2680\(00\)00025-2](https://doi.org/10.1016/S0176-2680(00)00025-2)
- DZHUMASHEV, R. (2014). The two-way relationship between government spending and corruption and its effects on economic growth. [A kormányzati kiadások és a korrupció kétirányú kapcsolata és annak gazdasági növekedésre gyakorolt hatása.] *Contemporary Economic Policy*, 32(2), pp. 403–419,
<https://doi.org/10.1111/coep.12025>
- DZHUMASHEV, R. (2016). The role of income uncertainty in the corruption-growth nexus. [A jövedelmi bizonytalanság szerepe a korrupciónövekedés összefüggésében.] *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 16(2), pp. 1169–1201,
<https://doi.org/10.1515/bejeap-2015-0056>
- FAURE, P. (2011). Public debt accumulation and institutional quality: Can corruption improve welfare. [Államadósság-felhalmozás és intézményi minőség: javíthatja-e a korrupció a jólétet.] *Economics Bulletin*, 31(1), pp. 17–28
- GUPTA, S., De MELLO, L., SHARAN, R. (2001). Corruption and military spending. [Korrupció és katonai kiadások.] *European Journal of Political Economy*, 17(4), pp. 749–777,
[https://doi.org/10.1016/S0176-2680\(01\)00054-4](https://doi.org/10.1016/S0176-2680(01)00054-4)
- HASHEM, E. A. (2014). The effects of corruption on government expenditures: Arab countries experience. [A korrupció hatása a kormányzati kiadásokra: az arab országok tapasztalatai.] *Journal of Economics and Sustainable Development*, 5(4), pp. 120–130
- HUNTINGTON, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. [Politikai rend a változó társadalmakban.] Yale University Press, New Haven
- JANCSIS, D. (2019). Corruption as resource transfer: An interdisciplinary synthesis. [A korrupció mint erőforrás-áthelyezés: interdiszciplináris szintézis.] *Public Administration Review*, 79(2), pp. 523–537,
<https://doi.org/10.1111/puar.13024>
- KLITGAARD, R. (1998). International cooperation against corruption. [Nemzetközi együttműködés a korrupció ellen.] *Finance And Development*, 35(1), pp. 1–4
- MALYNIAK, B. S., MARTYNIUK, O. M., KYRYLENKO, O. P. (2019). The impact of corruption on the efficiency of public spending across countries with different levels of democracy. [A korrupciónak az állami kiadások hatékonyságára gyakorolt hatása a különböző demokráciaszintű országokban.] *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*, 1(28), pp. 290–301,
<https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163927>
- MAURO, P. (1995). Corruption and growth. [Korrupció és növekedés.] *The Quarterly Journal of Economics*, 110(3), pp. 681–712,
<https://doi.org/10.2307/2946696>
- MAURO, P. (1998). Corruption and the composition of government expenditure. [A korrupció és az állami kiadások összetétele.] *Journal of Public Economics*, 69(2), pp. 263–279,
[https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(98\)00025-5](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(98)00025-5)
- McMULLAN, M. (1961). A theory of corruption. [A korrupció elmélete.] *Sociology Review*, 9(2), pp. 181–201,
<https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1961.tb01093.x>

KARAGÖZ, K., KARAGÖZ, M. (2010). Yolsuzluk, ekonomik büyüme ve kamu harcamaları: Türkiye için ampirik bir analiz. [(Corruption, economic growth and public expenditure: An empiric analysis for Turkey.) Korrupció, gazdasági növekedés és állami kiadások: empirikus elemzés Törökországra vonatkozóan.] *Sayıştay Dergisi (Journal of Turkish Court of Accounts)*, 76(1–3), pp. 5–22

NÉMETH E., VARGHA B. T., PÁLYI K. A. (2019). Nemzetközi korrupciós rangsorok tudományos megbízhatósága. *Pénzügyi Szemle*, 64(3), 319–336. oldal

NYE, J. S. (1967). Corruption and political development: A cost-benefit analysis. [Korrupció és politikai fejlődés: költség-haszon elemzés.] *American Political Science Review*, 61(2), pp. 417–427, <https://doi.org/10.2307/1953254>

RYU, S. (2020). Corruption and government expenditure: A short exploration. [Korrupció és állami kiadások: rövid áttekintés.] Letöltve 2021. július 3-án, https://www.researchgate.net/publication/350676674_corruption_and_government_expenditure_a_short_exploration <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.32173.41447>

SAKANKO, M. A., YELWA, M. (2017). Effect of corruption on household final consumption expenditure in Nigeria 1980–2015. [A korrupció hatása a háztartások végső fogyasztási kiadásaira Nigériában 1980 és 2015 között.] *Journal of Economics and Sustainable Development*, 8(20), pp. 145–150

STANDAERT, S. (2015). Divining the level of corruption: a Bayesian state space approach. [A korrupció szintjének megjósolása: a bayesi állapottér megközelítés.] *Journal of Comparative Economics*, 43(3), pp. 782–803, <https://doi.org/10.1016/j.jce.2014.05.007>

SHLEIFER, A., VISHNY, W. R. (1998). Corruption. [Korrupció.] *The Quarterly Journal of Economics*, 108(3), pp. 599–617, <https://doi.org/10.2307/2118402>

TANZI, V., DAVOODI, H. (1997). Corruption, public investment, and growth. [Korrupció, állami beruházások és növekedés.] *International Monetary Fund Working Paper Series* (No. WP/97/139), https://doi.org/10.1007/978-4-431-67939-4_4

TANZI, V. (1998). Corruption around the world: Causes, consequences, scope, and cures. [Korrupció a világban: okok, következmények, hatókör és megoldások.] *International Monetary Fund Staff Papers*, 45(4), pp. 559–594, <https://doi.org/10.2307/3867585>

TIMOFEYEV, Y. (2011). How corruption affects social expenditures: Evidence from Russia. [Hogyan befolyásolja a korrupció a szociális kiadásokat: bizonyítékok Oroszországból.] *Global Journal of Business Research*, 5(4), pp. 39–51

TOATU, T. (2004). Corruption, public investment and economic growth: Evidence from Pacific Island countries. [Korrupció, állami beruházások és gazdasági növekedés: bizonyítékok a csendes-óceáni szigetek országaiból.] University of South Pacific PIAS-DG Governance Program Working Paper

VICTOR, J. I., LEYIRA, M. (2021). Corruption perception and government consumption expenditure in Sub-Saharan Africa. [A korrupció érzékelése és a kormányzati fogyasztási kiadások Fekete-Afrikában.] *International Journal of Innovative Finance and Economics Research*, 9(2), pp. 33–41

Világbank (2021). Az államháztartás végső fogyasztási kiadásai (aktuális US\$). Letöltve 2021. szeptember 20-án, <https://data.worldbank.org/indicator/NE.CON.GOV.T.CD>

UNDP [ENSZ Fejlesztési Programja] (2004). Anti-corruption final version. United Nations Development Programme Practice Note. [Korrupcióellenesség végső változat. ENSZ Fejlesztési Programja gyakorlati jegyzet.]